

5. Теодорович Л. В. Заходи сприяння розвитку туризму в Україні в умовах епідемічних ризиків / Л. В. Теодорович // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2021. - № 2. - С. 179-183.

УДК 330.322.012

Бугас Валерій

к.е.н., професор кафедри смарт-економіки,

Бугас Василь

к.е.н., доцент кафедри управління та смарт-інновацій

Київський національний університет технологій та дизайну

ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Мета і завдання. Мета – визначення значення інвестицій в розвитку національної економіки; виявлення факторів, які перешкоджають припливу іноземного капіталу в Україну.

Завдання – визначення основних рішень щодо поліпшення інвестиційного клімату в Україні.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єкт – інвестиції як фактор економічного зростання. Проаналізовано статистичні дані, які відображають обсяг інвестицій в українську економіку.

Предметом дослідження виступають проблеми, що перешкоджають збільшенню інвестицій. Обґрунтовано значущість інвестицій, як фактора соціально-економічного розвитку країни.

Результати дослідження показали, що в економіці будь-якої країни місце і роль інвестицій важко переоцінити. Саме вливання інвестиційних

ресурсів може забезпечити вихід економічної системи на якісно новий рівень свого розвитку.

У сучасних умовах інвестиції стають найважливішим засобом забезпечення умов реального економічного прориву кожної держави, зокрема України, здійснення структурних зрушень в народному господарстві, впровадження новітніх досягнень технічного прогресу, поліпшення кількісних і якісних показників господарської діяльності на всіх рівнях. Це обумовлює актуальність теми даної наукової роботи.

Інвестиції — одна з найважливіших економічних категорій, а також ключова складова валового національного продукту. Обсяг інвестицій та інвестиційна політика уряду водночас визначають розвиток економіки країни. Провідна роль інвестицій в економічному розвитку визначається тим, що інвестування призводить до отримання прибутку (доходу) і накопичення державного капіталу, впровадження наукових та технологічних досягнень.

Таким чином, створюється основа для розширення можливостей виробництва країн та їх економічного зростання.

Інвестиції визначають процес розширеного відтворення. Розширення виробництва, інфраструктури, будівництво нових об'єктів, зведення будинків, прокладка доріг та інше, а отже, і забезпечення зайнятості залежать від процесу інвестування і формування реального капіталу.

Концепція мультиплікатора інвестицій допомагає зрозуміти проблему балансу, типову для співвідношення інвестицій та заощаджень. Якщо економіка має додаткові потужності, зростання інвестицій також може спричинити мультиплікаційний ефект. Початковий приріст інвестицій збільшує економічне зростання, але якщо інвестори отримують більше продажів і прибутку, вони готові інвестувати це в подальші інвестиції. Також домогосподарства, які отримують зайнятість за рахунок інвестицій, мають більше доходу. Таким

чином, інвестиція може спричинити остаточне збільшення реального ВВП (мультиплікаційний ефект).

Великі економісти (А. Сміт, Д. Рікардо, Дж. Б. Сей), які розглянули інвестиційний процес як процес обігу капіталу в різних його формах, ввели основи для вивчення розширеного відтворення та ролі інвестицій в цьому процесі. Слід підкреслити, що інвестиції як економічна категорія під час еволюції економічної науки тісно пов'язана з категоріями стійкого зростання, економічної системи загалом та макроекономічної рівноваги.

Макроекономічна рівновага є одним із основних понять сучасної макроекономічної теорії. На ній ґрунтуються загальні вказівки щодо стійкості та ефективності ринкової економіки як системи економічних відносин на основі децентралізованої діяльності суб'єктів господарювання. Кейнсіанські та некейнсіанські закономірності зростання базуються на сприйнятті стабільності економічної системи і, отже, орієнтуються на проблему прогресуючого виробничого потенціалу економічної системи.

Інвестиційний попит – це властивість складної економічної системи, яка дозволяє системі адаптуватися до мінливого зовнішнього середовища, допомагаючи знайти більш стабільне становище в конкурентному середовищі (тобто збільшувати запас організаційної та економічної стійкості).

Ось чому слід враховувати генезис стійкості економічної системи та макроекономічну рівновагу (у тісній залежності від категорії «інвестиції») при розробці сучасної концепції сталого розвитку України та економічного зростання.

Створення умов для економічного зростання, яке може бути досягнуто шляхом покращення використання залучених ресурсів та наявного економічного потенціалу, є однією з ключових цілей розвитку будь-якої економічної системи. Істотне збільшення інвестицій та поліпшення їх ефективності має принципове значення.

Зростання – це кінцева мета будь-якої економіки незалежно від її природи. Визначення цієї мети дозволяє досягти одночасно двох результатів: задоволення індивідуальних та колективних потреб (підвищення життєвого рівня) та створення найбільш сприятливих умов для участі у міжнародній конкуренції.

Активність інвестиційних ресурсів як економічного чинника визначається їх ефективністю, суть якої полягає в тому, що інвестиційні ресурси підвищують рівноважний рівень національної продукції на суму, що перевищує інвестиційні ресурси.

Для досягнення стійкого та збалансованого рівня економіки з метою модернізації та переходу до інноваційної стадії економічного розвитку та створення відповідної інфраструктури є головними завданнями на шляху економічного зростання в Україні.

Згідно до нової економічної класифікації країн 2019р. Міжнародного валютного фонду Україна входить в групу Emerging and Developing Europe (Нова Європа, яка розвивається).

Загальні умови стратегії сталого розвитку для країн, що розвиваються, включають:

1) Орієнтація на зовнішній попит, відкритість економіки. Погано розвинений та обмежений внутрішній ринок не створює достатніх умов для існування ринкових стимулів та пошуку потенційних сильних сторін економіки.

2) Розподіл ринкових ресурсів. Вільний потік ресурсів і капіталу - основні вимоги успішної стратегії сталого зростання. Однак головним є те, що держава повинна зробити ринок повноцінним, але не замінювати ринок. Втручання уряду не повинно бути надмірним. Це єдиний випадок, коли він сприяв би успіху, а не перешкоджав цьому.

3) Високий рівень економії. Рівень накопичення в країнах, що розвиваються, досягає не менше 25-30% ВВП.

Цей висновок має принципове значення для аналізу перспектив економічного зростання в Україні та для розробки інвестиційної політики. Останнім часом рівень інвестицій в основний український капітал залишився на рівні, що все ще не відповідає вимогам сталого зростання.

4) Макроекономічна стабільність. Країни із стійким зростанням переживали різні періоди. Макроекономічні умови повинні бути сприятливими для існування ринкових стимулів, що передбачають конкурентну валюту. Рівень інфляції повинен бути до 10%. Занадто швидке зростання державних витрат створює загрозу для макроекономічної стабільності та необгрунтовано збільшує роль держави в економіці.

Як вже зазначалося, розвиток національної економіки зумовлений її інвестиційною привабливістю. Підвищення інвестиційної привабливості – першочергове стратегічне завдання для України, а також основа для сталого економічного розвитку.

Україна має величезний потенціал для залучення іноземних інвестицій, які б значно посприяли розвитку національної економіки. Вигідне геополітичне розташування на пограниччі з країнами Центральної та Західної Європи, багаті природні ресурси та сприятливі природні умови України значно цьому сприяють.

Індикатором рівня інвестиційної привабливості країни для іноземних інвесторів вважається динаміка прямих іноземних інвестицій. Тож, динаміку надходження прямих іноземних інвестицій в економіку України у 2005 – 2018 рр. наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка надходження прямих іноземних інвестицій в економіку України у 2005 – 2018 рр., млн дол. США

Рік	Прямі іноземні інвестиції в Україну	Приріст/падіння за рік
2005	7808	+6093
2006	5604	-2204
2007	9891	+4287
2008	10913	+1022
2009	4816	-6097
2010	6495	+1679
2011	7207	+712
2012	8401	+1194
2013	4499	-3902
2014	410	-4089
2015	2961	+2551
2016	3284	+323
2017	2202	-1082
2018	2870	+668

Примітка: 2014-2018 рр. без АР Крим та тимчасово окупованих територій

Джерело: складено за даними Міністерства фінансів України та Державної служби статистики України [1-2]

На основі представлених даних можна зробити висновок, що динаміка іноземних інвестицій в економіку України досить нестабільна. Суттєвий спад обсягу інвестування припав на період глобальної економічної кризи 2007 – 2009 рр. Україна не знаходиться осторонь світових процесів, є достатньо інтегрованою у світове господарство і порушення макростабільності на зовнішніх ринках має свій відголос в національній економіці. Саме тому світова криза торкнулася і національної економіки і у 2009 році обсяг інвестиційних скоротився на 6097 млн. дол. Починаючи з 2010 року є позитивна динаміка і

покращення ситуації в цілому, завдяки приросту прямих іноземних інвестицій, але рівня до кризового інвестування зафіксовано не було. На 2013-2014 роки припадає стрімке падіння обсягу залучених інвестицій, що було спричинено початком гібридної війни проти України у 2014 році. Надалі знов прослідковується негативна тенденція, обсяг іноземним вливань на кінець 2017 року скоротився відносно 2016 року на 1082 млн. дол. Постійна тенденція до зменшення обсягу інвестування обумовлена не вирішеним воєнним конфліктом на Донбасі та як наслідок економіко-політична нестабільність зменшує інвестиційну привабливість України для іноземних інвесторів. У 2018 році спостерігається збільшення обсягу прямих іноземних інвестицій на 668 мільйонів доларів. Впродовж останніх 13 років характерною рисою динаміки іноземних інвестицій в економіку України є стрімкі коливання обсягу залучень. Найбільший приріст прямих іноземних інвестицій зафіксовано у 2008 році. Протягом останніх 6 років країна не досягла такого значного розміру приросту іноземних залучень. Дана тенденція до зниження обсягу іноземних інвестицій обумовлена недовірою інвесторів, яку спричинили наступні фактори : високий рівень корупції в країні, недовіра до судової системи, нестабільність національної валюти, монополізація ринків і, звичайно ж, військовий конфлікт України з Росією. Обсяг вкладених прямих іноземних інвестицій у період 2005 – 2018 рр. в економіку України проілюстровано на рисунку 1.

Як видно з рисунка 1, за останні 5 років лише у 2016 році прослідковується найбільш позитивна динаміка накопичених іноземних вкладень в національну економіку, проте Україна досі не досягла значень за обсягом іноземних інвестицій, які були перед початком військової агресії. А отже, українському уряду необхідно зосередитись на вирішенні даної проблеми як основної перешкоди до залучення іноземних вливань.

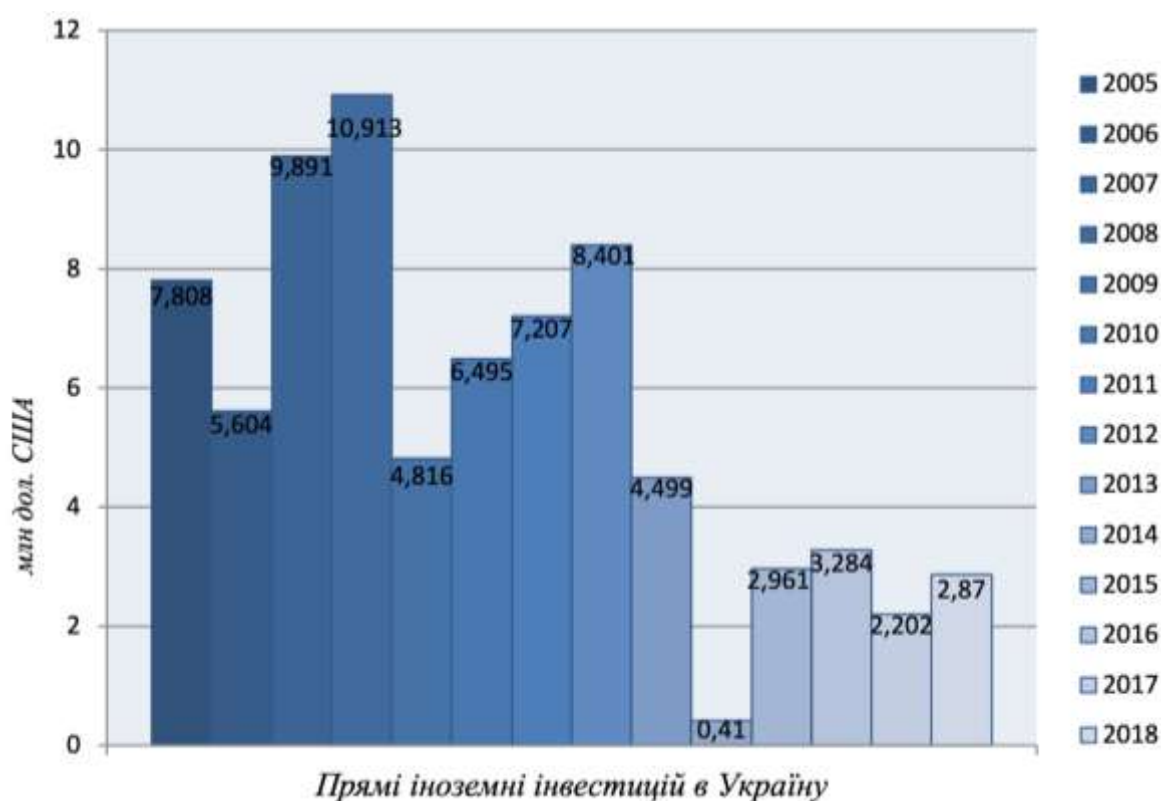

Рис. 1. Динаміка надходження прямих іноземних інвестицій економіку України 2005 – 2018 рр., млн дол. США

Джерело: складено авторами за даними Міністерства фінансів України та Державної служби статистики України [1-2]

Ключовими очікуваннями інвесторів від бізнесу залишаються: фактичне зняття обмежень із валютного врегулювання, боротьба з контрабандою та тіньовою економікою, судова реформа, політична стабільність, прозора приватизація, захист прав інтелектуальної власності, покращення інфраструктури [4].

Отже, для підвищення інвестиційної привабливості України необхідно створити сприятливі умови для реалізації інвестиційних проектів. Щоб збільшити обсяг вливання коштів іноземних інвесторів в українську економіку необхідно створити сприятливі економічні умови для ефективного реалізації довгострокових інвестиційних проектів.

Серед напрямів поліпшення інвестиційної діяльності в Україні слід виділити: вирішення воєнно-політичного конфлікту на Донбасі; підвищення рівня довіри до влади, зменшення впливу органів державної влади на приватний бізнес; зменшення частки тіньової економіки; розробка стратегії сталого економічно розвитку України. Зміцнення національної грошової одиниці; зниження рівня корупції; створення необхідної законодавчої бази, яка б допомогла реалізації інвестиційних проектів, а не перешкоджала залученню інвесторів.

Висновки. У результаті дослідження даної проблематики можна зробити висновок, що інвестиції є визначальним фактором, який впливає на темпи економічного зростання та розвиток країни в цілому. Інвестування в сучасній економіці є провідною рушійною силою, адже виступає передумовою розширення міжнародного співробітництва та створення соціального ефекту у вигляді зростання доходів.

Динаміка надходження прямих іноземних інвестицій в економіку України поки не досягла необхідного рівня для сталого розвитку країни, але у нашої держави є всі можливості, перспективи та основні переваги для залучення додаткового інвестування. Збільшення обсягу іноземних інвестицій стимулюватиме розвиток різних галузей економіки, що призведе до загального зростання економіки. Важливим завданням є також створення необхідних умов для того щоб зацікавити іноземних інвесторів у доцільності вкладення капіталу в економіку України.

Література

1. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка: підручник : у 2 кн./ С.М. Панчишин , П.І. Островерх, І.В.Грабинська та ін.; за ред. С.М. Панчишина, П.І. Островерха. – 3-тє вид., виправл. та доп. – Л. : Апріорі, 2020. – Кн.1: Вступ до аналітичної економії. Макроекономіка . – 567 с.

2. Білецька Л., Савич В., Білецький О. Економічна теорія. Політекономія, мікроекономіка, макроекономіка. Київ: Центр навчальної літератури, 2018. 688 с.
3. Данилович-Кропивницька М.Л. Макроекономіка: навчальний посібник. 2-е вид., допов. Львів: Вид-во Львівської політехніки. 2017. 292 с.
4. Тесля С.М. Прямі іноземні інвестиції як економічна категорія, їх суть та класифікація / С. М. Тесля // Науковий вісник НЛТУ України. 2017. Вип. 19.3. С. 131–139.
5. Навчальні матеріали онлайн / Фінанси // Гроші та кредит // Поняття про державний бюджет – 2010-2021.
6. Сучасні проблеми економічного розвитку України: монографія / за ред. О.В. Ольшанської, А.О. Мельник, Т.Є. Воронкової – К.: ТОВ «ДКС центр», 2018. – 184 с.